

M U Z E U L T Ă R I I C R I Ș U R I L O R

CRISIA

LV

O R A D E A • 2 0 2 5

DESPRE FALSIFICAREA BANCNOTELOR CEHOSLOVACE ÎN ROMÂNIA: CAZUL IACOB GOLDBERG, BRAȘOV, 1926

Ștefan VASILIȚĂ*

ABOUT THE FORGING OF THE CZECHOSLOVAK BANKNOTES IN ROMANIA: THE IACOB GOLDBERG CASE, BRAȘOV, 1926

ABSTRACT

This article presents the 1926 case of forging Czechoslovak banknotes in Romania. In an artisanal workshop placed in a house in the city of Brașov, Iacob Goldberg (Golberg, Goldenberg), together with his accomplices, made forgeries after the Czechoslovak 10 korun 1919 and 500 korun 1923. The 500 korun notes, out of which several hundred were made, were a failure, probably caused by the impossibility to properly reproduce the technique details used on the original note, made using *intaglio* and *irisdruck* print. The 10 korun forgery was more successful. The forgers took some of the forged 10 korun notes over the Romanian-Czechoslovak border, and place them in the villages from Carpathian Ruthenia, around the Sighetu Marmăției area. In April 1926, the group was arrested, and it was reported that around 3.900 fake notes were confiscated, together with the machinery and the plates used to print the forgeries. The prompt investigation of the Romanian authorities linked Iacob Goldberg with the Antal brothers from Brașov, owners of a printing work, Ion G. Ion and Iulius Klein, two zincographs from Bucharest, the latter employed at the moment of his arrest in the Romanian Army Geographical Service and others. Iacob Goldberg was arrested again in 1928, this time for forging Romanian banknotes. In 1930, he and Iulius Klein were convicted for the forging of Czechoslovak banknotes in 1926.

One of the forged, unfinished, 10 korun made in Brașov in 1926 was recently discovered, and on close inspection, reveals and confirms the particular details that allow its identification. All in all, it is a mediocre forgery, with improper colors, made with rather crude printing plates.

Keywords: banknotes, banknote forgeries, Czechoslovak banknotes, 10 korun 1919, Brașov.

La finalul lunii aprilie 1926, mai multe ziare din România au anunțat prinderea unei bande de falsificatori de bancnote din Brașov. Spre deosebire de majoritatea cazurilor din epocă, de data aceasta falsificatorii nu au încercat să imite bilete de bancă românești, ci bilete cehoslovace de 10 coroane 1919 și 500 coroane 1923, pe care au încercat să le plaseze peste graniță, în zona de est a Cehoslovaciei.

La 21 ianuarie 1926, în orașul Mukačevo din estul Cehoslovaciei (astăzi Muncaci, Ucraina), aflat nu departe de granița cu România, a fost identificată o bancnotă falsă de 10 coroane din

* Banca Națională a României – Muzeul B.N.R.; e-mail: Stefan.Vasilita@bnro.ro.

Țin să le mulțumesc domnilor Jaroslav Moravec și Péter Kuscsik pentru sprijinul acordat pentru pregătirea acestui articol și, în special, regretatului Zbyšek Šustek pentru îndemnul de a studia detaliile acestui caz.

emisiunea 1919¹. Realizată prin tipărire, aceasta prezenta caracteristici care au dus la atribuirea sa unui nou tip de falsificat, necunoscut până atunci², cu autori necunoscuți. În aceeași perioadă, Inspectoratul Siguranței Statului din Sighetu Marmăției a arestat două femei, Edelstein și Glaser (Glozer), asupra cărora s-au găsit bilete false similare cu cele găsite în Cehoslovacia³. Din informațiile oferite presei de către autoritățile române, inspectorii Siguranței Statului au găsit dovezi care indicau faptul că atelierul funcționa în Brașov, într-o casă aflată pe Strada Zizinului, în zona fabricii Frații Schiel, spre marginea orașului (fig. 1). Percheziția, condusă de inspectorul Zachiu de la Siguranța Statului din Brașov, ajutat de inspectorii Constantin Repea și Gheorghe Comșa din Sighetu Marmăției, a dus la descoperirea unei prese tipografice cu cinci valțuri, cinci clișee metalice⁴ și altele de cauciuc, a cernelurilor și hârtiei gata tăiate, precum și a unei cantități de 3.867 sau 3.947 bancnote false de 10 coroane⁵, din care o parte incomplete. Cel care locuia în casă, Iacob Goldberg, a fost arestat, împreună cu soția acestuia, Berta, și unul dintre fiii lor, Bernard, în vârstă de 17 ani (fig. 2, 3)⁶.

Prins în flagrant, Iacob Goldberg (numele acestuia a fost ortografiat în presa epocii Goldberg, Goldenberg sau Golberg) și-a recunoscut fapta. În urma declarațiilor inițiale ale acestuia, autoritățile i-au mai arestat și pe frații István, Béla și Lajos Antal din Brașov, proprietarii unei tipografii aflate pe Strada Porții din Brașov, Nicolae Gh. Spânu, comerciant din Bran, Samuel Mauer (Mayer) Stern din Toplița, precum și pe Iulius Klein, zincograf de meserie și soldat în termen la Serviciul Geografic al Armatei din București în acel moment⁷. Toți au fost trimiși sub escortă la București, unde au fost interogați de Romulus Voinescu, directorul general al Siguranței Statului, D. Vladimirescu, subinspector general, și V. Parizianu, șef de serviciu, care a preluat conducerea anchetei⁸.

Fig. 1. Vedere cu clădirile fabricii Frații Schiel (Brüder Schiel Maschinenfabrick) din Brașov – începutul anilor 1930.

¹ Moravec 2002, pp. 5, 9-10.

² Moravec 2002, pp. 1-12; Sula 2013, p. 56. Cinci încercări de contrafacere a acestui bilet au avut loc între mai 1922 și mai 1941, patru în Cehoslovacia și unul, cel pe care îl prezentăm, în România.

³ Anonim 1926a, p. 3; Anonim 1926b, p. 2; Anonim 1926d, p. 4; Anonim 1926e, p. 1; Munteanu 1926a, p. 1.

⁴ Moravec 2002, p. 2.

⁵ Anonim 1926f, p. 3 indică 3.947 bucăți, din care o parte complet terminate; după Moravec 2002, p. 2, au fost găsite 3.867 bilete false complete și încă aproximativ 100 neterminate.

⁶ Anonim 1926, p. 2; Anonim 1926d, p. 4; Anonim 1926f, p. 3; Munteanu 1926a, p. 1; Munteanu 1926b, p. 11.

⁷ Anonim 1926a, p. 3; Anonim 1926b, p. 2; Anonim 1926c, p. 4; Anonim 1926d, p. 4; Anonim 1926e, p. 1; Anonim 1926f, p. 6; Anonim 1926h, p. 2; Anonim 1926j, p. 1; Anonim 1926p, p. 2; Munteanu 1926a, p. 1.

⁸ Anonim 1926d, p. 4; Anonim 1926e, p. 1; Anonim 1926g, p. 3; Anonim 1926i, p. 2; Anonim 1926k, p. 1.

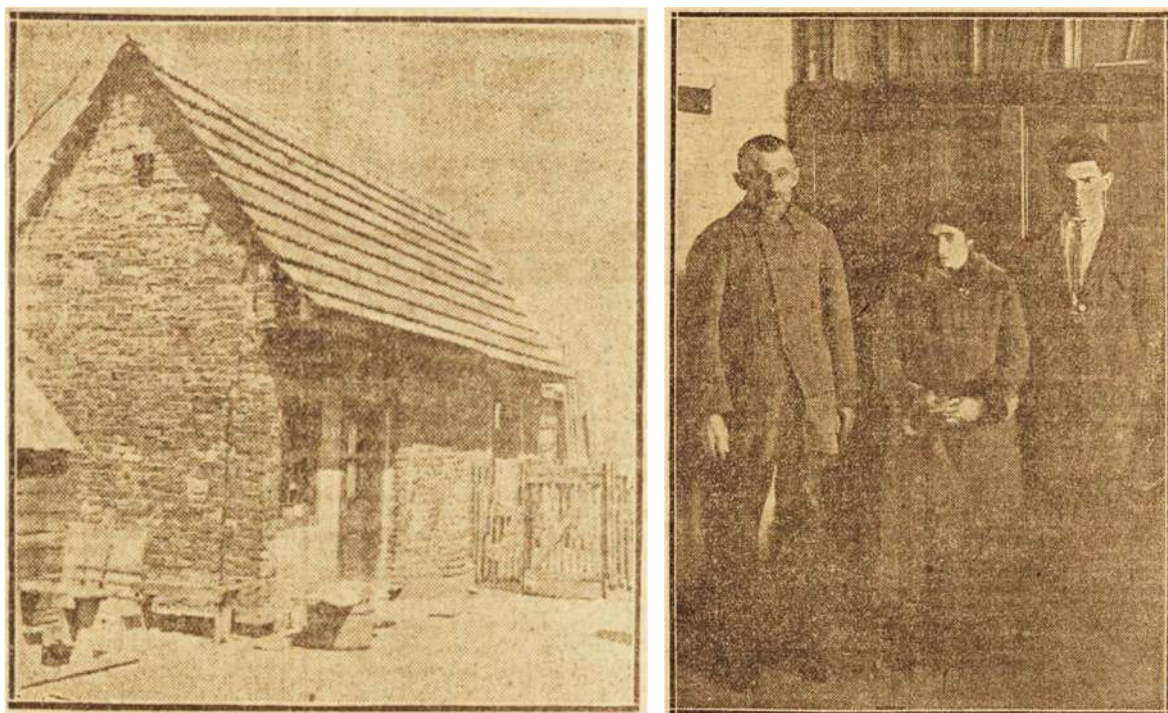

Fig. 2, 3. Casa în care locuia Iacob Goldberg și în care a funcționat atelierul de fabricare a bancnotelor cehoslovace false (stânga); Iacob, Berta și Bernard Goldberg arestați (dreapta) – fotografii publicate în ziarul *Dimineața* din 26 și 27 aprilie 1926.

Declarațiile lui Iacob Goldberg au fost contradictorii, acesta susținând la început că inițiativa falsificării a aparținut fraților Antal din Braşov, el fiind doar un complice. Ulterior, a recunoscut că el este cel care a făcut demersurile pentru achiziționarea celor necesare falsificării bancnotelor, indicându-i pe frații Antal și pe Nicolae Gh. Spănu ca cei care l-au sprijinit financiar. Mașina pentru tipărirea bancnotelor false a fost cumpărată din Franța⁹. Lipsindu-i cunoștințele tehnice necesare, Iacob Goldberg i-a cunoscut la București pe Iulius Klein și pe Ion G. Ion, fost angajat al zincografiei Sorescu din București, care au executat clișeele pentru falsificarea biletelor cehoslovace de 500 coroane, emisiunea 1923, și apoi pentru 10 coroane, emisiunea 1919.

Spre finalul anului 1925, pregătirile au fost finalizate. Inițial, Iacob Goldberg a încercat să tipărească bilete de 500 coroane. Realizate, conform declarațiilor sale, în tipografia fraților Antal¹⁰, cele câteva sute de falsuri rezultate erau însă de calitate foarte slabă, fiind foarte ușor de recunoscut, iar falsificatorii au renunțat să le mai pună în circulație¹¹. După acest eșec, se pare că doar Iacob Goldberg a continuat lucrul, pe cont propriu sau împreună cu Iulius Klein și Ion G. Ion¹², falsificând, începând cu ianuarie 1926, biletul de 10 coroane, considerat *mai ușor de imitat*. Tipărirea falsurilor a avut loc acasă la Iacob Goldberg vreme de patru luni, până în momentul arestării acestuia (fig. 4)¹³. Odată produse, falsurile erau vândute cu câte 4 coroane bucata pentru cantități mici și 2 coroane sau chiar 1,5 coroane pentru cantități mari¹⁴ unor plasatori care le duceau în Cehoslovacia.

⁹ Anonim 1926m, p. 6.

¹⁰ Anonim 1926u, p. 3.

¹¹ Anonim 1926b, p. 2; Anonim 1926u, p. 3.

¹² Informațiile privind aceste detalii sunt contradictorii. Anonim 1926b, p. 2 (doar Iacob Goldberg); Anonim 1926u, p. 3; Anonim 1926v, p. 8 (Iacob Goldberg împreună cu Iulius Klein și Ion G. Ion).

¹³ Anonim 1926d, p. 4.

¹⁴ Moravec 2002, p. 3.

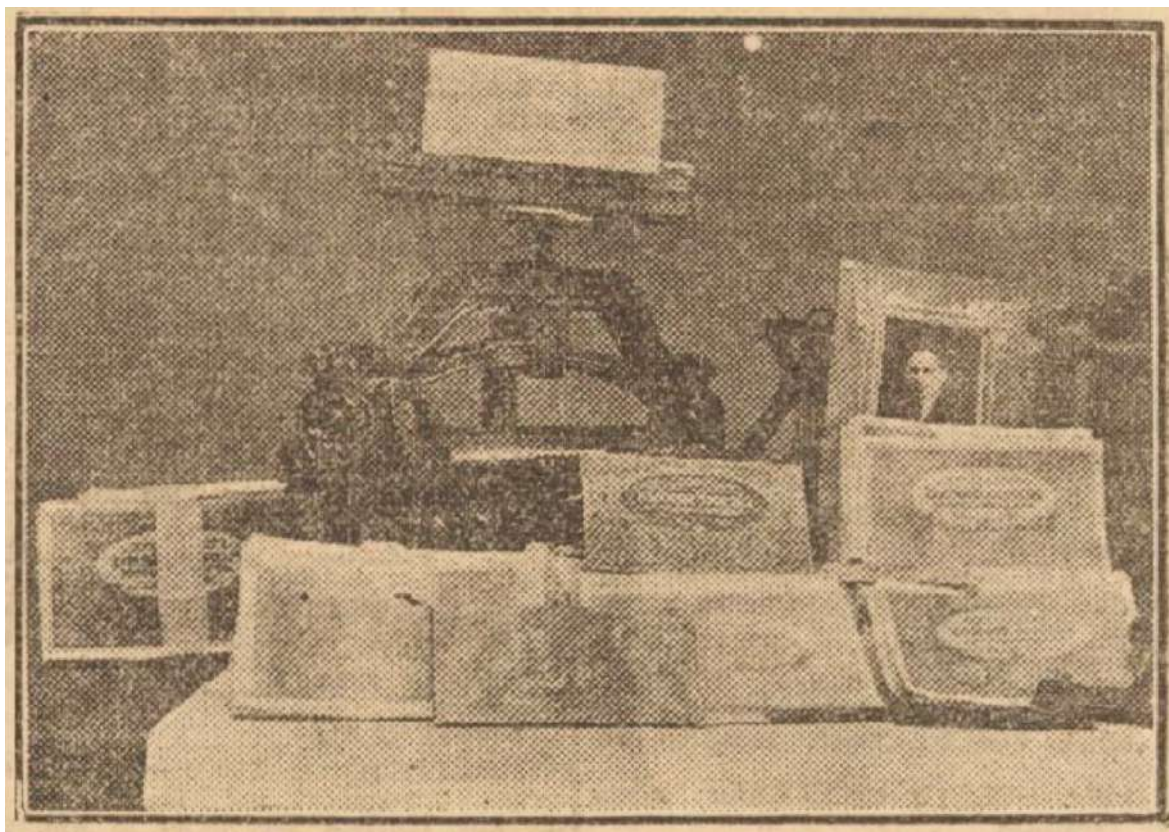

Fig. 4. Corpurile delictate confiscate din casa lui Iacob Goldberg: presa de tipărit, clișee și bancnote false – fotografie publicată în ziarul *Dimineața* din ziua de 29 aprilie 1926.

Ancheta s-a desfășurat cu dificultate. În luna mai 1926, Nicolae Gh. Spânu și frații Antal au fost eliberați din lipsă de probe. Trei luni mai târziu, frații Antal au fost arestați din nou¹⁵, împreună cu Ion G. Ion, cel care l-a ajutat pe Iulius Klein la realizarea clișeelelor. În împrejurări necunoscute, ulterior au fost eliberați toți acuzații, inclusiv Iacob Goldberg, instrucția fiind încheiată abia la finalul lunii mai 1928¹⁶. La 18 decembrie 1928, acesta a fost arestat încă o dată, însă în urma unui alte anchete. În urma percheziției prăvăliei acestuia din Strada Gării și a noii sale locuințe s-au găsit obiecte care dovedeau o încercare de falsificare a bancnotelor românești: clișee, diferite cerneluri și hârtii decupate pe mărimea biletelor de bancă de 100 lei și 1.000 lei¹⁷.

La 11-14 noiembrie 1930 Tribunalul Brașov a judecat cazul falsificării bancnotelor cehoslovace, Iacob Goldberg și Iulius Klein fiind găsiți vinovați și condamnați la 8 luni, respectiv 5 luni de închisoare. Frații István, Béla și Lajos Antal, acuzați de complicitate, au fost găsiți nevinovați. Câțiva complici, găsiți vinovați pentru plasarea bancnotelor, au primit și ei condamnări de câteva luni: Tivadar Mann, Vasile Jupânu și Roszy Glaser (Glozer) din Sighetu Marmăției. Sentința a fost confirmată de către Curtea de Apel Brașov la 20 martie 1931¹⁸.

Motivul pentru care autorii falsificării au ales biletele cehoslovace ne este necunoscut. Dată fiind valoarea coroanei cehoslovace față de leu, este posibil ca acesta să fie obținerea unui câștig mai mare față de cel obținut din falsificarea bancnotelor românești de 20, 100, 500 sau 1.000 lei. Cursul de cumpărare al coroanei cehoslovace a fluctuat, în prima jumătate a anului 1926, la Bursa oficială

¹⁵ Anonim 1926r, p. 7; Anonim 1926u, p. 3.

¹⁶ Anonim 1928a, p. 7.

¹⁷ Anonim 1928b, p. 3.

¹⁸ Anonim 1930, p. 5; Moravec 2002, pp. 2-3.

din Bucureşti, între 6,45 lei şi 8,05 lei, iar la Căile Ferate Române era fixat la 8 lei¹⁹. Un bilet de 500 coroane valora, aşadar, aproximativ 4.000 lei, iar unul de 10 coroane aproximativ 80 lei.

Aşa cum rezultă din articolele din presa epocii, autorii falsificării au eşuat în încercarea lor de a imita biletul de 500 coroane, cele câteva sute de falsificate produse neputând fi puse în circulaţie din cauza calităţii foarte scăzute²⁰. Nu este lipsit de interes detaliul că biletul respectiv era tipărit în tehnica *intaglio*, cu un fundal multicolor (*irisdruck*), de către firma American Bank Note Company (ABNCo) din Statele Unite ale Americii. Aceste tehnici erau puţin cunoscute în România, inclusiv de către falsificatorii de bancnote, care foloseau litografia²¹ şi, într-o măsură mai mică, zincografia pentru a imita bancnotele româneşti. Şi hârtia biletului original, cu o compoziţie pe bază de bumbac, mai sonoră şi mai groasă, prezenta caracteristici diferite faţă de cea găsită în mod normal în ţara noastră. Hârtia folosită de falsificatorii din România era de obicei *de o calitate ordinară, în genere cumpărată din comerţ, mai ales calitatea de hârtie denumită velină, supusă la diferite procedee tehnice pentru a se apropia de calitatea şi aspectul hârtiei biletelor bune*, după cum informa o circulară a Băncii Naţionale a României din anul 1923. Cunoştinţele tehnice şi mijloacele avute la dispoziţie de către falsificatorii români nu permiteau, aşadar, reproducerea cu succes a bancnotelor tipărite pe hârtie de bumbac în tehnica *intaglio*, în special dacă originalele erau tipărite cu ajutorul clişeelelor de oţel şi aveau un fond multicolor, precum în cazul celor cehoslovace de 500 coroane. Din păcate, până în momentul publicării acestui articol nu am reuşit să identificăm un exemplar de 500 coroane 1923 falsificat de Iacob Goldberg la Braşov. În schimb, în epocă au fost semnalate alte tipuri de falsuri, realizate în Cehoslovacia, calitatea bună a acestora determinând schimbarea culorii biletului în 1929 şi retragerea emisiunii 1923 în anul 1931²².

Spre deosebire de biletul de 500 coroane, cel de 10 coroane a putut fi imitat mai uşor, întrucât originalul a fost tipărit în tehnica *typo*, pe o hârtie filigranată de calitate mai slabă. Deşi de calitate scăzută, falsul de tip „Iacob Goldberg, Braşov, 1926” s-a dovedit a fi cel mai periculos dintre cele cinci tipuri de contrafaceri cunoscute, prin comparaţia cu acestea şi prin cantitatea produsă²³. În general, calitatea bancnotelor de 10 coroane falsificate la Braşov (fig. 5, 6) poate fi apreciată ca fiind una mediocră, dar cantitatea produsă a fost una apreciabilă. Ştirile iniţiale indicau suma totală a biletelor falsificate găsite de poliţie în momentul percheziţiei la 380.000 coroane²⁴, aşadar 38.000 de bilete falsificate. Informaţia nu a fost confirmată ulterior, surse diferite indicând aproape 3.900 de bilete confiscate: 3.867 terminate şi circa 100 de bilete neterminate, respectiv 3.947²⁵. În baza acestor informaţii, coroborate cu faptul că falsificatorii au lucrat aproximativ patru luni la tipărirea biletelor falsificate, cantitatea totală produsă poate fi estimată la câteva mii.

Nu se cunoaşte cu precizie, însă, câte au fost puse în circulaţie. Biletele false de 10 coroane au fost duse cu succes în Cehoslovacia, prin ajutorul mai multor persoane din Sighetu Marmăţiei, oraş aflat chiar la graniţa României cu Cehoslovacia, *care îşi luaseră angajamentul de plasare a bancnotelor în Cehoslovacia şi care au reuşit să le plaseze mai mult în satele aflate de-a lungul frontierei româno-cehoslovace*²⁶. Primul falsificat a fost identificat la 21 ianuarie 1926, la

¹⁹ Anonim 1926l, p. 1.

²⁰ Anonim 1926u, p. 3; Munteanu 1926b, p. 11.

²¹ Stahl 1934, pp. 10-12.

²² Sem 1977, p. 108; Šustek 2011, pp. 144-145. Pentru original, vezi Bajer, Holna, Kohout 2010, p. 62, nr. 20; Hejzlar 2019, p. 62, nr. 20.

²³ Moravec 2002, pp. 1-12.

²⁴ Anonim 1926a, p. 3 (probabil o greşeală de tipar).

²⁵ Vezi nota 5.

²⁶ Anonim 1926d, p. 4.

Mukačevo, iar ultimul la 3 mai 1941, în Praga. În acest timp, 215 astfel de falsuri au fost reținute de Narodní Banka Československa, majoritatea în anii 1926 (27 bucăți), 1927 (78 bucăți) și 1931 (55 bucăți). Ca repartizare geografică, cele mai multe au fost găsite în zona Podkarpatská Rus, așadar în apropierea graniței²⁷.

Fig. 5. Imagine din presa epocii cu un fals de 10 coroane realizat la Brașov în anul 1926.

Caracteristicile tipului de fals de 10 coroane realizat în România sunt cunoscute în literatura de specialitate dintr-un articol publicat în anul 2002²⁸. Recent, am avut ocazia să studiem un exemplar (fig. 6), permițându-ne să analizăm în detaliu elementele sale specifice. Acesta prezintă câteva ștampile în limba română, două pe recto (FALSIFICATĂ și o ștampilă oficială, ilizibilă, a unei instituții de stat românești, probabil Inspectoratul Siguranței Statului din Brașov) și una pe verso (FALSIFICATĂ), și este neterminat, lipsindu-i numărul prefixului și cel de serie. Acest detaliu sugerează că ne aflăm în fața unuia dintre exemplarele incomplete descoperite în casa lui Iacob Goldberg.

Pe baza prefixului S O, imprimat cu cerneală roșie pe partea stângă a recto-ului, putem deduce faptul că originalul utilizat ca model a fost un bilet aparținând variantei realizate la tipografia Otto a Růžicka din Pardubice²⁹. Pe partea dreaptă apare litera C (pe original Č), care ar fi trebuit urmată de numărul de serie compus din șase cifre. În privința prefixelor, atrag atenția câteva dintre obiectele găsite cu ocazia percheziției, anume *ștampile cu inscripția S.O.C.*, indicând că numerotarea falsurilor se făcea aplicându-le pe acestea la început, iar numerele de serie ulterior. Acestea sunt întotdeauna diferite³⁰, dovedind numerotarea individuală a fiecărui bilet fals.

Hârtia falsului este una de calitate medie, ușor gălbuie, parțial satinată, fără filigran, ușor de recunoscut prin comparația cu o bancnotă originală. Culoarele sunt nereușite, nuanța de maro-albastru închis a culorii principale a biletului original fiind maro-cenușiu închis, în timp ce fondul este maro-galben deschis.

²⁷ Moravec 2002, pp. 3, 5, 9-10.

²⁸ Moravec 2002, pp. 2-5.

²⁹ Bajer, Holna, Kohout 2010, p. 47, nr. 9b; Hejzlar 2019, p. 44, nr. 9b.

³⁰ Moravec 2002, pp. 3-4, 9-10 (prefixe de la O3 la O998, numere de serie diferite, dintre care multe încep cu 151..., 159...),

Prin comparația cu un exemplar original se remarcă imediat stilul precar de execuție al clișeeilor (fig. 7, 8). Se observă lipsa de finețe a gravurilor, care au fost executate neglijent. Fondul este șters, compus din elemente lipsite de precizie. Stema Cehoslovaciei și efigiile celor doi soldați de pe recto, precum și portretele tinerei de pe verso sunt lipsite de claritatea originalului. Elementele decorative sunt executate stângaci, în grabă, autorul clișeeilor preluând simplist elementele bancnotei originale, desenate de Alphonse Mucha. Lipsa cunoașterii limbii slovacke a dus la apariția unor erori precum lipsa accentelor, cele mai vizibile fiind în cuvintele KORÚN de pe recto (scris KORUN) și DESAŤ KORÚN de pe verso (scris DESAT KORUN). Primul detaliu, absența accentului de pe litera U din KORUN, era, de altfel, remarcat încă din anul 1926. Câteva exemplare prezintă cuvântul KORÚN de pe recto scris corect, cu accent³¹, sugerând eventuala corectare a clișeeilor de către falsificatori. Se remarcă și lipsa sau forma incorectă a altor accente, precum PLATI în loc de PLATÍ, și erori de scriere a cuvintelor, precum FAISIFINAC`A în loc de FALSIFIKÁCIA și DZIESEC în loc de DZIESIEČ³². În general, toate literele sunt executate cu stângăcie, forma acestora fiind lipsită de precizie, precum în cazul titulaturii MINISTER FINANCIÍ din dreptul semnăturii lui Alois Rašin.

Fig. 6. Fals (neterminat) de 10 coroane realizat la Braşov în anul 1926.

³¹ Moravec 2002, p. 3.

³² Pentru caracteristici, Moravec 2002, p. 3.

Încă de la început, cazul a stârnit atenția presei din România, care l-a considerat *cea mai mare afacere cu bancnote false cunoscută până acum în România*³³. Cu toate acestea, știrile inițiale care indicau și falsificarea de bancnote românești de către frații Antal sau chiar de către Iacob Goldberg nu s-au confirmat. Reacția promptă a autorităților române poate fi înțeleasă nu numai prin dorința de anihilare a încă unei bande de falsificatori de bancnote, tot mai numeroase și mai bine organizate în a doua jumătate a anilor 1920, ci și pusă în legătură cu implicațiile internaționale ale cazului. În acest sens, amintim de un eveniment larg comentat în presa epocii, petrecut chiar la începutul anului 1926: „afacerea francilor” sau „afacerea Esterhazy”, falsificarea la Budapesta, cu concursul unor oficiali maghiari, a bancnotelor franceze de 1.000 de franci³⁴. Cazul, care a stârnit numeroase reacții diplomatice, a fost relatat pe larg în presă românească și cea internațională, inclusiv cu detalii despre activitatea din anii 1920-1921 a profesorului Gyula Meszáros și a falsificării de către acesta a bancnotelor cehoslovace în scopul destabilizării circulației monetare în această țară. Nu este exclus ca zelul autorităților române în găsirea falsificatorilor din Brașov să poată fi pus și pe seama relațiilor diplomatice dintre România și Cehoslovacia, țări aliate, membre ale Micii Antante.

Pe seama unor ateliere aflate în România au fost puse și alte tipuri de falsuri de bancnote cehoslovace. Un astfel de caz a avut loc în septembrie 1926, curând după cazul de la Brașov. După descoperirea în estul Cehoslovaciei a unor bilete false de 20 coroane, autoritățile cehoslovace s-au adresat Inspectoratului Siguranței Statului din Satu Mare, bănuind că și acestea au fost fabricate în România. Ancheta din țara vecină a dus la descoperirea adevăraților autori, frații Friedrich din Moravia³⁵. Până în acest moment, singurul caz sigur de falsificare de bancnote cehoslovace petrecut pe teritoriul României rămâne cel petrecut la Brașov, la începutul anului 1926, cu Iacob Goldberg ca autor principal.

³³ Munteanu 1926a, p. 1.

³⁴ Klay 1974, pp. 107-113; Garami 2003-2004, pp. 73-71; Pelbárt 2003-2004, pp. 73-74.

³⁵ Hlinka 1987, pp. 205-208.

Fig. 7. Comparație între elementele grafice ale unei bancnote false (stânga), respectiv autentice (dreapta) – recto.

Fig. 8. Comparație între elementele grafice ale unei bancnote false (stânga), respectiv autentice (dreapta) – verso.

Bibliografie

- Anonim 1926a *Descoperirea unei organizații de falsificatori de bancnote în Ardeal*, în *Argus* (București), 17, 24 aprilie 1926, 3901, p. 3.
- Anonim 1926b *Descoperirea unor falsificatori de bancnote în Ardeal*, în *Adevărul* (București), 39, 25 aprilie 1926, 12993, p. 2.
- Anonim 1926c *Informațiuni*, în *Gazeta Transilvaniei* (Brașov), 89, 25 aprilie 1926, 42, p. 4.
- Anonim 1926d *Bancnotele false din Ardeal*, în *Argus* (București), 17, 26 aprilie 1926, 3902, p. 4.
- Anonim 1926e *Afacerea bancnotelor false din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 26 aprilie 1926, 6973, p. 1 = 27 aprilie 1927, 6974, p. 1.
- Anonim 1926f *Coroanele cehoslovace falsificate la Brașov*, în *Universul* (București), 44, 27 aprilie 1926, 95bis, p. 3.
- Anonim 1926g *Bancnotele false din Ardeal*, în *Argus* (București), 17, 28 aprilie 1926, 3903, p. 3.
- Anonim 1926h *Operațiunile falsificatorilor de bancnote din Ardeal*, în *Adevărul* (București), 39, 28 aprilie 1926, 12995, p. 2.
- Anonim 1926i *Cercetările în afacerea bancnotelor false*, în *Cuvântul* (București), 3, 28 aprilie 1926, 442, p. 2.
- Anonim 1926j *Bancnote false din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 28 aprilie 1926, 6975, p. 1.
- Anonim 1926k *Afacerea bancnotelor false*, în *Dimineața* (București), 22, 29 aprilie 1926, 6976, p. 1.
- Anonim 1926l *Noul curs de convertire al valutelor străine la CFR*, în *Argus* (București), 17 3906, 1 mai 1926, 3906, p. 1.
- Anonim 1926m *Știrile săptămânii*, în *Unirea Poporului* (Blaj), 8, 2 mai 1926, 18, p. 6.
- Anonim 1926n *Falsificatorii de bancnote din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 5 mai 1926, 6981, p. 11.
- Anonim 1926o *Instrucția în afacerea bancnotelor false din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 7 mai 1926, 6983, p. 5.
- Anonim 1926p *Instrucția în afacerea falsificării de bancnote din Ardeal*, în *Adevărul* (București), 39, 8 mai 1926, 13003, p. 2.
- Anonim 1926r *În chestia falsificării de bancnote din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 17 mai 1926, 6991, p. 7.
- Anonim 1926s *Informațiuni*, în *Adevărul* (București), 39, 18 mai 1926, 13009, p. 2.
- Anonim 1926t *Știri diferite*, în *Universul* (București), 44, 21 mai 1926, 113, p. 6.
- Anonim 1926u *O nouă întorsură în afacerea bancnotelor false de la Brașov: arestarea unui nou complice*, în *Adevărul* (București), 39, 11 august 1926, 10382, p. 3.
- Anonim 1926v *Bancnotele false din Brașov*, în *Dimineața*, 22, 12 august 1926, 7078, p. 8.
- Anonim 1928a *Procesul falsificatorilor de coroane cehoslovace*, în *Dimineața* (București), 24, 30 mai 1928, 7710, p. 7.
- Anonim 1928b *Banda de falsificatori de bancnote arestată la Brașov*, în *Adevărul* (București), 41, 20 decembrie 1928, 13806, p. 3.
- Anonim 1930 *Procesul falsificatorilor de bancnote cehoslovace*, în *Universul* (București), 48, 17 noiembrie 1930, 286, p. 5.
- Anonim 1931 *Prinderea unei bande de falsificatori la Budila și Teliu*, în *Gazeta Transilvaniei* (Brașov), 94, 15 august 1931, 84, p. 4.
- Bajer, Holna, Kohout 2010 J. Bajer, J. Holna, A. Kohout, *Papírová platidla í Československa, České a Slovenské republiky 1919-2010*, Praga, 2010.
- Garami 2003-2004 E. Garami, *Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozásai*, în *Numizmatikai Közlöny*, 102-103, 2003-2004, pp. 63-71.
- Hejzlar P. 2019 P. Hejzlar, *Papírová platidla na území Čech, Moravy a Slovenska 1900-2019*, Praga, 2019.
- Hlinka 1987 B. Hlinka, *Atentáty na peníze*, Praga, 1987.

- Klay 1974 A. Klay, *Hungarian counterfeit francs: a case of post-World War I political sabotage*, în *Slavic Review*, 33, 1974, 1, pp. 107-113.
- Moravec 2002 J. Moravec, *Padělky československých papírových platidel*, 3. část: 10 Kč vzor 1919, în *Mercur Revue*, 7, 2002, 3, pp. 1-12.
- Munteanu 1926a V. Munteanu, *Descoperirea unei vaste organizații de falsificatori de bancnote în Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 24 aprilie 1926, 6972, p. 1.
- Munteanu 1926b V. Munteanu, *Afacerea bancnotelor false din Ardeal*, în *Dimineața* (București), 22, 24 aprilie 1926, 6972, p. 11.
- Pelbárt 2003-2004 J. Pelbárt, *Egy eredeti francia és egy hamis 1000 frankos bankjegy vízjelének összefüggései*, în *Numizmatikai Közlöny*, 102-103, 2003-2004, pp. 73-82.
- Sem 1977 J. Sem, *Papírové peníze na území Československa 1762-1975*, Praga, 1977.
- Stahl 1934 H. Stahl, *Biletul de bancă. Cum se falsifică. Cum se descoperă falsul*, București, 1934.
- Sůla 2013 J. Sůla, *Československé statovky tzv. I. emise*, în *Historica. Revue pro historii a příbuzné vědy*, 2013, 1, pp. 23-64.
- Šustek 2011 Z. Šustek, *Československá mena 1919-1939 / Czechoslovak currency 1919-1939*, în *Platidlá na Slovensku / The money in Slovakia*, Bratislava, 2011, pp. 136-149.